

УДК 329.733(477.81)«1945/1949»(09)

Ярослав АНТОНЮК*

Останні мельниківці Рівненщини (1945–1949 рр.)

У статті досліджується діяльність останніх на теренах Рівненської області учасників підпілля ОУН (м). Доведено, що вони намагалися створити власну організаційну мережу, підтримували зв'язок з осередками в інших областях та вищим керівництвом за кордоном.

Ключові слова: ПУН, ОУН(м), підпілля, організаційна мережа.

За останні десятиліття українські та зарубіжні історики зробили чимало для вивчення діяльності підпілля ОУН мельниківського напрямку. Поряд із тим досі недослідженим залишається цілий пласт цієї історичної проблеми. Зокрема функціонування мережі ОУН(м) на теренах України в післявоєнний період. Одним з яскравих епізодів згаданої тематики є спроба створення

---

* *Антонюк Ярослав Миколайович* – кандидат історичних наук, науковий співробітник Галузевого державного архіву Служби безпеки України.

мельниківцями Рівненщини власного обласного проводу, який мав би цілком окрему від бандерівської ОУН організаційну мережу та підпорядковувався керівництву ПУН за кордоном.

Відслідковуючи події, що, зрештою, призвели до «відродження» осередків ОУН(м) на Рівненщині, ми опиняємось у Відні наприкінці жовтня 1944 р. У цей неспокійний час до помешкання колишнього мельниківця Петра Мельника («Блакитного»)¹ зайшов референт зв'язку з «Краєм» ПУН – Михайло Балеичук («Марко»). Вочевидь, вивчивши біографію українського «емігранта», він одразу запропонував йому продовжити роботу в підпіллі. Непевність становища та ідейні переконання підштовхнули «Блакитного» прийняти цю пропозицію. Тому за кілька днів, згідно з наказом «Марка», він виїхав до Зальцбурга, де зв'язався з давнім знайомим по підпіллі – Петром Атаманюком. Через три місяці, уже за його завданням, прибув до Мюнхена, який 1 травня 1945 р. зайняли американські війська². Саме у

---

¹ Мельник Петро Степанович («Блакитний»), 1917 р. н., уродженець с. Богдашів Здолбунівського р-ну Рівненської обл. Виховувався у сім'ї діда. Із 1929 р. працював у пекарні м. Здолбунова, а з 1935 р. в пекарні м. Луцька. Призваний звідти 15 лютого 1939 р. до польської армії. Служив рядовим у 13-му артполку. У вересні того ж року в бою під м. Кутно потрапив у німецький полон. Був відправлений у табір для військовополонених у м. Люкенвальд поблизу Берліна. Через півтора місяці – на роботи до фермера Геренвізе в місцевість Батфрайвальд. У вересні 1940 р. – до фільтраційного табору в м. Люблін. Проте радянська сторона відмовилася приймати групу військовополонених. Повернувся до Берліна та влаштувався на роботу в пекарню. Під час відвідування кінотеатру був завербований Петром Атаманюком до місцевої мережі ОУН(м). У вересні 1941 р. відправлений підпіллям ОУН(м) з Берліна до Луцька для проведення організаційної роботи. За завданням Миколи Книша забезпечував доставку газети «Волинь» із Рівного до Луцька. Улаштувався працювати в пекарню німецької військової частини. Наприкінці 1942 р. одружився в Луцьку з Надією Ремарчук. Його помешкання на вул. Лютеранській, 6 підпілля використовувало як конспіративну квартиру. Не бажаючи потрапити в полон до радянських військ, у жовтні 1943 р. разом із дружиною зголосився виїхати на роботу до м. Маркбурга. Доїхавши до Відня (Австрія) вирішив там залишитися.

² Галузевий державний архів Служби безпеки України (далі – ГДА СБ України), м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 7, арк. 191.

цей час у столиці Баварії ПУН розпочав створення «Крайового проводу для керівництва мережею на території УРСР» на чолі з Ярославом Гайвасом («Каменем»)³, який ще називали «Головним проводом» або «одинкою». Перед ним ставилися завдання: а) організувати надійні канали зв'язку ПУН із мельниківським підпіллям в Україні; б) вивчення розміщення штабу «одинки» в Україні; в) підбирання місць для заснування нелегальних типографій і радіостанцій; г) пошук серед емігрантів осіб для відправлення з завданнями в Україну⁴.

Реалізуючи завдання «одинки», на початку травня 1945 р. в Мюнхені з «Блакитним» зустрівся «Марко» та запитав, чи не хотів би він повернутися в Україну за фальшивими документами репатріанта? Той охоче на це погодився. «Марко» інструктував «Блакитного», що на даному етапі головне завдання емісарів – підбір надійних людей для роботи в підпіллі та організація конспіративних квартир⁵. Головну увагу рекомендувалося звернути на західноукраїнську інтелігенцію⁶. У вирішальний момент, під час майбутньої війни між країнами Заходу та СРСР, ретельно підібрані «ідейні мельниківці» повинні будуть очолити повстання та взяти владу. Рекомендувалося відшуковувати

---

³ Гайвас Ярослав («Андрух», «Бистрий», «Камінь»), 1912 р. н. Із 1937 р. входив до складу Крайової екзекутиви ОУН на західноукраїнських землях. 1938 р. перебував у тюрмі Бригідки у Львові. Восени 1939 р. виїхав до Польщі. З вересня 1940 р. входив до складу екзекутиви ОУН(м) у Генерал-губернаторстві (Польща). Улітку 1941 р. очолив похідну групу. У грудні 1941 р. брав участь у виробленні нової тактичної лінії ОУН на центральних та східних українських землях. Мешкав у м. Києві. Після арешту Олега Ольжича очолював провід Центрального Сходу України. Виконував обов'язки провідника (1944–1945). З 1946 р. очолював референтуру по зв'язках із краєм, а також розвідку ОУН(м). 1950 р. виїхав до США. Був виконавчим секретарем УККА. Написав книги спогадів: «Коли кінчається епоха» (1964) та «Воля ціни не має» (1972). У березні 1980 р. ввійшов до редакційного складу «Свободи». Помер 15 червня 2004 р.

⁴ Украинские буржуазные националисты / Б. С. Шульженко, В. Т. Данько и др. – М.: Высшая школа КГБ, 1963. – С. 95.

⁵ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 1, арк. 25–31.

⁶ Там само, ф. 13, спр. 376, т. 57, арк. 67.

та залучати до мережі «давніх мельниківців». За можливості «Марко» наказував організувати кілька ретельно підготовлених «показових» диверсійно-терористичних операцій проти колгоспів. На його думку, навіть у незначному масштабі, вони матимуть великий пропагандистський ефект та покажуть збройну присутність підпілля ОУН(м) у регіоні⁷.

Поряд із тим, першочергове завдання, яке повинен був виконати «Блакитний», полягало в налагодженні зв'язку низки ізольованих один від одного осередків підпілля з керівництвом у Мюнхені. Зокрема він мав прибути на вул. Висоцького, 10 в Перемишлі до Степаниди Гич. Звідти виїхати у Львів, де, користуючись паролем «Рак – Риба», зв'язатися на вул. Клепарівській, 7-а з Михайлом Коханівським⁸ та Василем Петровичем⁹. Кожному зі згаданих осіб потрібно було розповісти, що їхня організація за кордоном зберегла основні свої сили й продовжує діяльність. Провідник Андрій Мельник знаходиться нині на легальному становищі та налагодив зв'язки з американцями. Їх завданням на цьому етапі є відновлення організаційних зв'язків із давніми учасниками ОУН(м) та створення конспіративних квартир для емісарів із-за кордону¹⁰.

---

⁷ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 1, арк. 148–149.

⁸ *Коханівський Михайло Матвійович*, уродженець с. Заруддя Збаразького р-ну Тернопільської обл. Навчався та мешкав у Львові.

⁹ *Петрович Василь Гнатович* («Грім»), 1915 р. н., уродженець с. Лапшин Бережанського р-ну Тернопільської обл. Упродовж 1920–1930-х рр. був членом товариств «Рідна школа», «Сільський господар», «Просвіта». Працював у відділеннях «Українського банку» та «Суспільного забезпечення» (літо 1941 – серпень 1942 рр.) в м. Бережани. У вересні 1942 р. вступив на навчання до Львівської вищої торгівельної школи. Наприкінці березня 1944 р. приєднався до підпілля ОУН(м). Після вигнання з території області німців залишився в місті для керівництва підпіллям. У травні 1945 р. виїхав працювати бухгалтером млина у м. Чортків Тернопільської обл. Наприкінці 1945 р. зустрівся у Львові з емісаром ПУН «Грінченком». Улаштувався працювати викладачем Бережанської торгівельно-кооперативної школи. Заарештований у жовтні 1948 р. УМДБ Тернопільської обл.

¹⁰ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 1, арк. 87–89.

Виконати поставлені завдання «Блакитному» вдалося лише частково. Згідно з наданою легендою, на початку жовтня 1945 р. він з'явився до табору для переміщених осіб, який знаходився на околиці Мюнхена в місцевості Фрайман. Зустрівшись з радянським представником «Блакитний» заявив йому про бажання виїхати на Батьківщину та у жовтні 1945 р. за фальшивими документами на ім'я репатріанта з Польщі Миколи Березовського прибув до Перемишля¹¹. Однак зустрітися зі Степанидою Гич йому не вдалося. Її матір повідомила гостеві, що донька навчається у Львівському медінституті. Схожа ситуація трапилася також із пошуком Михайла Коханівського. Господарка квартири сказала, що він виїхав на роботу до Тернополя, а точнішої адреси вона не знала. Василя Петровича вдома також не виявилось. Урешті «Блакитному» вдалося зустрітися у скверіку навпроти Львівського оперного театру лише зі Степою Гич¹². Повідомивши їй отримані від «Марка» дані, він виїхав до Рівного, де влаштувався пекарем в артіль №3 «Більшовик». Невдовзі, як активіста, його обрали депутатом міської ради та зарахували кандидатом у члени ВКП(б)¹³.

Із перших тижнів роботи на новому місці «Блакитний» приступив до реалізації поставлених завдань. Зокрема познайомився з завідувачем хлібозаводу Юрієм Журавським¹⁴ та впродовж тривалого часу вів з ним розмови на націоналістичні теми. Зрештою влітку 1947 р. останній погодився приєднатися до підпілля та надати свій будинок на вул. Замковій, 16 під конспіративну квартиру¹⁵. Наступним кроком «Блакитного» була робота з «ре-

---

¹¹ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 7, арк. 191.

¹² Там само, т. 1, арк. 90.

¹³ Там само, ф. 13, спр. 482, т. 1, арк. 66.

¹⁴ *Журавський Юрій Кирилович* («Голуб»), 1904 р. н., уродженець м. Новоград-Волинський Житомирської обл. Служив у Червоній армії (1919–1924 рр.). Улаштувався 1925 р. робітником на фарфоровий завод с. Токарівка Баранівського р-ну Житомирської обл. Працював майстром на хлібозаводі м. Новоград-Волинський (1934–1946) та завідувачем хлібозаводу м. Рівне (1946–1947). Мешкав у будинку на вул. Замкова, 16.

¹⁵ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 1, арк. 42–43.

лігійним середовищем», що, на його думку, найкраще підходило для антирадянської діяльності в райцентрах. Для цього він у липні 1947 р. відвідав церковну службу у Здолбунові, де познайомився з Зінаїдою Ясінською¹⁶. Дівчина розцінила вчинок незнайомого чоловіка як залицяння. Тому майже одразу між ними зав'язалися дружні відносини. Під час однієї з розмов «Блакитний» повідомив їй, що належить до ОУН та запропонував приєднатися. Для Зінаїди це стало несподіванкою. Лише через тиждень, обдумавши пропозицію, вона дала згоду забезпечувати житлом та харчами підпільників, які могли б до неї прибути. Тоді ж для конспірації зв'язку «Блакитний» надав їй спеціальний пароль – питання: *«Чи скоро скінчите роботу таку?»* й відповідь: *«Тоді, як стану вільною!»*¹⁷.

Іншим шляхом потрапив до мельниківського підпілля Рівного Олександр Пісоцький («Чалий»)¹⁸. Наприкінці липня 1947 р. табір для переміщених осіб в італійському місті Ріміні, де він

---

¹⁶ Ясінська Зінаїда Яківна («Галка»), 1925 р. н., уродженка с. Воля-Уханська Грубешівського повіту Люблінського воєводства (Польща). Поступила 1940 р. в торгівельну школу у Грубешові. Повернулася 1942 р. додому. Закінчила 1943 р. у Грубешові бухгалтерські курси. Разом із сім'єю була виселена у січні 1945 р. до Запорізької обл. Виїхала 1946 р. звідти разом із батьками та оселилася в м. Здолбунів на вул. Мартинівка, 4. Працювала бухгалтером Здолбунівської кінопроектної контори «Більшовик».

¹⁷ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 3, арк. 238.

¹⁸ Пісоцький Олександр Іларіонович («Коваленко», «Місько», «Чалий»), 1922 р. н., уродженець с. Стара Носовиця Дубенського р-ну Рівненської обл. Закінчив 1938 р. польську семирічну школу у с. Верба Дубенського р-ну Рівненської обл., а навесні 1940 р. – учительські курси в м. Дубне та був призначений учителем у с. Перчин Дубенського р-ну. Готувався до вступу в Острозьку педагогічну школу, де й зустрів німецькі війська. Працював учителем у селах Дитиничі та Микитині Дубенського р-ну. У квітні 1943 р., остерігаючись німецьких репресій, перейшов на нелегальне становище та вступив до куреня «Хріна», який діяв у Кременецькому р-ні Тернопільської обл. На початку червня 1943 р. у складі чоти «Арійця» (20 осіб) був направлений до Володимирської округи ОУН(м). Після того, як у серпні 1943 р. на південний захід від м. Володимир-Волинський сотню «Арійця» роззброїв підрозділ УПА, повернувся додому. Восени 1943 р. вступив командиром чоти до 2-ї сотні «Вовка» УЛС, що дислокувалася у с. Бискупичі Володимир-Волинського р-ну. На

на той час перебував, розформовували. Його мешканцям було запропоновано виїхати до Великобританії. Як це нині не дивно, але багатьом згадана пропозиція не сподобалася. У цей час до «Чалого» підійшов товариш по табору, мельниківець із Кременеччини Олег Синишин. Під час однієї з розмов він запропонував йому зустрітися з представником ПУН «Марком», який щойно таємно прибув до Ріміні та підбирав з українських націоналістів групу для нелегального переходу італійсько-австрійського кордону. Зустріч відбулася наступного дня. Вислухавши біографію «Чалого», «Марко» погодився включити його до згаданої групи¹⁹. До неї також увійшли: Іполит Шкурський («Чорномор»)²⁰, Андрій Угрин, Микола Новак («Лис»)²¹, Михай-

---

початку 1944 р. у складі підрозділу виїхав до м. Грубешів, а звідти до Кракова. У лютому 1945 р. в складі УЛС перейшов із території Чехії до Австрії. З березня 1945 р. служив у запасному батальйоні дивізії ваффен-СС «Галичина», який дислокувався поблизу м. Грац (Австрія). Разом із німцями прибув до Італії, де потрапив у британський полон. Перебував у таборі для військовополонених м. Ріміні, очолював там районний провід ОУН(м).

¹⁹ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 1, арк. 15–27.

²⁰ Шкурський Іполит Дем'янович («Микола», «Чорномор»), 1923 р. н., уродженець колонії Гранична поблизу с. Колоденка Рівненського р-ну Рівненської обл. Закінчив 1939 р. українську гімназію в Рівному. На початку січня 1940 р. батьків заарештували органи НКВС. Переїхав жити до тітки Антоніни Отаманенко у с. Надчиці Млинівського р-ну Рівненської обл. Наприкінці липня 1941 р. повернувся додому. У лютому 1943 р. вирішив відвідати своїх родичів у м. Красилів Хмельницької обл. На шляху туди поблизу м. Ляхівці був затриманий німецькою жандармерією та відправлений до місцевої в'язниці, де використовувався на господарських роботах. Через місяць завдяки допомозі поліцая-українця втік додому. Намагаючись знайти роботу, в березні 1943 р. виїхав до Рівного, де познайомився з контролером кінотеатру «Чумаком», який залучив його до мережі ОУН(м). Працював зв'язковим між «Полікарпом» та «Іваном». У вересні 1943 р. поблизу с. Даничів Корецького р-ну заарештований бандерівцями. Під час копання ями для розстрілу зміг утекти до Рівного. У квітні 1943 р. вступив до сотні «Хріна» УЛС у Луцьку. Звідти разом зі своїм підрозділом передислокувався до м. Грубешів (Польща), а наприкінці серпня 1944 р. – до Кракова. У вересні 1944 р. брав участь у придушенні Варшавського повстання. На початку січня 1945 р. прибув до Югославії. У березні 1945 р. захворів запален-

ло Дрозденко («Гичка»)²², Степан Матвійчик («Комарчук»)²³, Залуцький, Яремчук, «Дуб», «Тигр» та «Храпливий». Одразу після формування групи «Лис» за завданням «Марка» виготовив у друкарні «Дівчичке» м. Риццинон кожному її учасникові тимчасовий італійський паспорт. Крім того, усі вони отримали на дорогу по 8 тис. лір.

6 травня 1947 р. усім учасникам групи придбали квитки на поїзд до прикордонного м. Удіно. Через два дні через Венецію вони вирушили в напрямку Австрії. Останні 5 км учасники групи подолали на авто. Звідти вночі, самотійно, без провідника, в районі м. Тарвізіо перейшли кордон й опинилися в Австрії. Наступної ночі група зупинилися в місцевому таборі для переміщених осіб «Нова Полтава» в м. Віллах. Наступного дня до них приїхав зв'язковий ПУН «Олег» з п'ятьма американськими перепустками для в'язнів німецьких концтаборів. Отримавши, їх група вирушила до Зальцбурга²⁴. Через два дні, за допомоги спеціально надісланого провідника, у районі м. Бартеграден вони перейшли кордон із Німеччиною та поїздом дісталися Мюнхена, де на вул. Розенгаймштрассе, 42 був «Український комітет»²⁵.

ням легенів, лікувався. Через місяць у с. Шпильфельд біля м. Марбурга був включений до складу «ерзац-батальйону» дивізії ваффен-СС «Галичина». У травні 1945 р. в м. Калагенфурт (Австрія) здався у британський полон. Відправлений до табору для військовополонених у с. Беларія, а звідти переведений у табір для переміщених осіб поблизу м. Ріміні (Італія).

²¹ *Новак Микола Федорович* («Лис»), 1915 р. н., уродженець с. Теслугів Радивилівського р-ну Рівненської обл. З 1947 р. емісар ПУН. Заарештований у червні 1948 р. органами безпеки у Словаччині та переданий МДБ УРСР.

²² *Дрозденко Михайло Ілліч* («Гичка»), 1923 р. н. Із 1947 р. емісар ПУН. Заарештований у червні 1948 р. органами безпеки у Словаччині й переданий МДБ УРСР.

²³ *Матвійчук Степан Павлович* («Комарчук»), 1926 р. н. Із 1947 р. емісар ПУН. Заарештований у червні 1948 р. органами безпеки у Словаччині та переданий МДБ УРСР.

²⁴ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 6, арк. 9–10.

²⁵ Там само, т. 1, арк. 27–29.

Упродовж наступних десяти днів з кожним учасником групи «Марко» провів індивідуальні бесіди щодо бажання нелегально повернутися в Україну. Практично всі на це погодилися та отримали польські репатріаційні документи. Зокрема «Чалому» видали посвідчення на ім'я Прокопюка Володимира Степановича, а «Чорноморові» – Салека Владислава Юзефовича. Відповідно для поштового зв'язку з керівництвом «Чалому» надали дві адреси в Мюнхені: Вітольд Вінніч, вул. Нібелунгштрассе, буд. 16, кв. 22 та Піт Брюгер, вул. Вільгельмштрассе, 26, а «Чорномору»: «Турпетко Іван, Calle Corenel, O. Elias, 27-29, Valentin Alsina, B-S Aires 4 Funio, Rep. Argentina» та наказали створити пункт зв'язку для емісарів ПУН у Калінінграді²⁶.

Після останнього інструктажу вони обидва виїхали до репатріаційного табору в м. Ляуф, що поблизу Нюрнберга²⁷. Звідти на початку серпня 1947 р. «Чалий» із «Чорномором» дісталися залізницею польського м. Дзезеци. Отримавши всі необхідні документи для вільного переміщення, вони виїхали до Любліна, де оселилися в готелі на вул. Светодуська поблизу Краківської арки. Через п'ять днів до «Чалого» й «Чорномора» прибув зв'язковий «Карий». Він повідомив, що разом із ними радянсько-польський кордон за репатріаційними документами на ім'я Броніслава Яцкевича перейде також емісар ПУН Костянтин Копиловський («Котьо»)²⁸. Наприкінці «Карий» зауважив, що обрати підходяще для цього місце вони повинні самотійно²⁹. Крім того, за декілька днів «Котьо» повідомив «Чорноморові», що згідно з новими інструкціями керівництва ПУН, надалі плану-

---

²⁶ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 6, арк. 11-14.

²⁷ Там само, т. 7, арк. 2.

²⁸ *Копиловський Костянтин Костянтинович* («Котьо»), 1918 р. н., уродженець с. Верба Дубенського р-ну Рівненської обл. Вербський районний провідник ОУН(м). Із квітня 1943 р. зв'язковий у сотні «Хріна». Після її роззброєння підрозділом УПА повернувся додому. Восени 1943 р. вступив до УЛС. Весною 1945 р. на території Австрії перейшов до дивізії ваффен-СС «Галичина». Виїхав до Баварії (Німеччина), де здався в полон американцям. Перебував у таборі для переміщених осіб Фрайман поблизу м. Мюнхен.

²⁹ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 1, арк. 31-32.

ється направити їх для створення осередків ОУН(м) у Південній та Східній Україні³⁰. Зокрема, «Чалий» повинен був організувати пункт зв'язку в одному з міст Донбасу³¹.

Остаточна група виїхала залізницею до станції Дорогуськ поблизу Холма, де зустрілася з учасником місцевої мельниківської мережі Шимчаком («Мамою»). За його допомоги в ніч із 15 на 16 серпня 1947 р. усі троє мельниківців перетнули р. Буг поблизу с. Вулька Холмського повіту³². Проте їх помітили радянські прикордонники. Тож група змушена була повернутися до Польщі. Дізнавшись про невдачу, «Мама» виїхав до Замостя по топографічну карту місцевості. Повернувшись через два дні, він повідомив, що виконати завдання йому не вдалося. Це спровокувало його сварку з давнім приятелем – «Котьом». Хильнувши зайвого, останній вирішив самостійно вести групу через кордон, але вночі заблукав та був змушений повернутися до Вульки. Наступного дня, заспокоївшись, «Котьо» виїхав у Замостя по карту. За п'ять днів, придбавши її, він повернувся у Вульку³³.

24 серпня 1947 р. троє мельниківців у супроводі «Мами» знову вирушили в напрямку кордону. Для переходу було обрано місце північніше Холма. Спочатку все йшло добре. Неділю 25 серпня вони пересиділи в кущах на «мертвому полі» у прикордонній смузі, а вночі перепливали р. Буг. Проте за півтора кілометри, уже на радянській стороні, у Любомльському р-ні Волинської обл., групу нелегалів знову помітили прикордонники та застосували освітлювальні ракети³⁴. Остерігаючись переслідування, «Котьо», не зупиняючись, побіг уперед, а «Чалий» із «Чорномором» упали на землю та почали повільно відповзати. За деякий час вони помітили, що їх переслідує лише один солдат. Тож, дещо заспокоївшись, відійшли за 10 км від кордону. Водночас «Чалий» із «Чорномором» зрозуміли, що загубили «Котю». Тому вирішили самостійно рухатися лісовими масива-

---

³⁰ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 6, арк. 17–18.

³¹ Там само, ф. 13, спр. 372, т. 32, арк. 49.

³² Там само, ф. 6, спр. 13446, т. 6, арк. 52.

³³ Там само, спр. 8886, т. 6, арк. 31–32.

³⁴ Там само, м. Луцьк, ф. 6, спр. 4924, арк. 74.

ми на південь Волинської обл. в напрямку с. Буяни Луцького р-ну. За розповідями «Котя», там проживала родина його нареченої Ольги Мороз³⁵. Прибули на місце вночі, тож господарі будинку двері їм не відчинили. «Чалий» із «Чорномором» переночували в клуні місцевого селянина – родича колишнього сотенного УЛС «Нечая». Увечері наступного дня вони вирушили до батька «Чалого» – Іларіона Олексійовича у с. Стара Носовиця Дубенського р-ну³⁶. Несподівано прибулого на початку вересня 1947 р. сина разом із невідомим підпільником той розмістив подалі від «людських очей» – у хліві³⁷. При цьому постійно вмовляв їх вийти з повинною³⁸. У той самий час молодший брат «Чалого» – Степан, підтримував брата у прагненнях продовжувати нелегальну роботу³⁹. Спілкуючись із ним, підпільники дізналися, що мельниківської організаційної мережі на Волині не існує⁴⁰. Винятком була лише боївка Володимира Іванова («Похмурого»)⁴¹, що діяла поблизу Луцька⁴².

---

³⁵ *Мороз-Сід Ольга*, уродженка с. Буяни Луцького р-ну Волинської обл. Член ОУН(м). Була санітаркою в УЛС. Після війни мешкала за фіктивними документами на ім'я *Яблонської Яніни* в передмісті Цеплице м. Єлень-Ґура (Західна Польща).

³⁶ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 1, арк. 29–31.

³⁷ Там само, т. 5, арк. 171.

³⁸ Там само, т. 1, арк. 29–31.

³⁹ Там само, т. 5, арк. 15–32.

⁴⁰ Там само, т. 6, арк. 44.

⁴¹ *Іванов Володимир Архипович* («Похмурий», «Яструб»), 1921 р.н., уродженець с. Городині Рожищенського р-ну Волинської обл. Член ОУН від 1939 р. Із літа 1941 р. служив в українській допоміжній поліції м. Луцька. З березня 1943 р. командир чоти в курені «Сосенка», який базувався у Свинаринському лісі Турійського р-ну Волинської обл. Восени 1943 р., під час чисток СБ, покинув УПА та вступив до УЛС, де служив старшим вістуном 3-ї сотні. Навесні 1944 р. виїхав до Австрії. Здався в полон британським військам. Перебував у таборі м. Ріміні (Італія). Звідти за завданням ПУН перебрався до Мюнхена. Восени 1946 р. з літака десантований на територію Волинської обл. Очолював боївку ОУН(м), яка діяла в Луцькому р-ні. Застрелений 16 серпня 1947 р. оперуповноваженим Луцького райвідділу МВС Сементиним (також у тому бою зазнав смертельного поранення) під час нападу на радянський актив с. Богушівка. Опергрупа виявила тіла вбитих лише через два тижні.

Колишні «давні мельниківці», які ще залишилися на Рівненщині, не мали зв'язку між собою, спілкуючись принагідно. Наприклад, Юстин Омельчук («Журба»)⁴³ впродовж 1946 р. зустрічався з колишніми мельниківцями – Петром Холодом⁴⁴, Петром

---

⁴² Чеха М. Вони і так «пам'ятні» // Слово правди (Володимир-Волинський). – 1990. – 3 лютого.

⁴³ Омельчук Юстин Михайлович («Горицвіт», «Журба»), 1906 р. н., уродженець с. Вичівка Демидівського р-ну Рівненської обл. З 1932 р. член Української соціалістичної радикальної партії (УСРП). Із 1934 р. мешкав у Львові та працював редактором газети УСРП «Громадський голос». Восени 1939 р. викликаний органами НКВС на допити в м. Дубно. Остерігаючись арешту через чотири дні нелегально виїхав до Польщі, а звідти у травні 1940 р. – до Берліна, де влаштувався на завод «Сіменс». Вступив до Українського націоналістичного об'єднання (УНО). У вересні 1940 р. повернувся до Польщі, у м. Переворськ, де працював помічником бухгалтера цукрового заводу. У березні 1941 р. переїхав у с. Богородиця поблизу прикордонного м. Грубешів (Польща). Наприкінці червня 1941 р. з групою оунівців прибув до Луцька для зв'язку з Олександром Куцем. Коли дізнався, що його вбили бандерівці, виїхав до дружини у с. Лопавше Демидівського р-ну. У жовтні 1941 р. увійшов до складу Рівненського обласного проводу ОУН(м). Призначений провідником Дубенського окружного проводу ОУН(м). Водночас працював у місцевій друкарні. У грудні 1941 р. відкрив у місті книжковий магазин. Знятий у січні 1942 р. з посади за провал організаційної роботи. Обраний керівником Дубенської «Просвіти». У березні 1943 р. через загрозу арешту німцями перейшов на нелегальне становище. Перебрався на Кременеччину та вступив до підрозділу ОУН(м) «Хріна». Через місяць призначений командиром сотні. Після роззброєння її 6 червня 1943 р. сотнею УПА «Крука» перейшов на бік повстанців. Призначений політвиховником. Читав лекції з політекономії та географії на курсах при окружному проводі. З вересня 1944 р. політреферент групи УПА «Ломоноса». У зв'язку з провадженими СБ чистками в УПА в листопаді 1944 р. дезертував та переховувався вдома. У липні 1945 р. з'явився з повинною в НКВС. Під оперативним псевдонімом «Сократ» був включений до складу агентурно-бойової групи. Працював резидентом агентурної мережі НКВС на Дубенщині. Після відставки мешкав у Рівному на вул. Глибока, 1.

⁴⁴ Холод Петро, 1904 р. н., уродженець с. Волковиї Млинівського р-ну Рівненської обл. Як польський солдат потрапив у вересні 1939 р. в полон до німців. Перебував у таборі для військовополонених, де вступив до УНО. У серпні 1941 р. повернувся додому. З вересня 1941 р. член ОУН(м). Розповсюджував газету «Волинь». Мешкав у м. Дубно. Працював сторожем райспоживспілки.

Кварценюком⁴⁵ та Олександром Друзуюком⁴⁶. Слюсар Рівненського пивзаводу Максим Турчук⁴⁷ підтримував дружні зв'язки з колишніми товаришами по службі у сотні ОУН(м) «Хріна»: Ананієм Сливинським («Кобзарем»)⁴⁸, а також Леонтієм та Михайлом Гачевськими⁴⁹. Сергій Бойко⁵⁰ неодноразово зустрічався зі своїми колишніми колегами по службі в УЛС – братами Євдокимом⁵¹ та Василем Собками⁵².

---

⁴⁵ *Кварценюк Петро*, 1904 р. н., уродженець с. Тараканів Дубенського р-ну Рівненської обл. Член ОУН(м). За часів німецької окупації працював районним референтом зі шкіл, після вигнання німців – директором початкової школи с. Тараканів.

⁴⁶ ГДА СБ України, ф. 6, спр. 13446, т. 6, арк. 133–134.

⁴⁷ *Турчук Максим Феофанович* («Важний»), 1923 р. н., уродженець с. Красне Демидівського р-ну Рівненської обл. Із весни 1943 р. рядовий у сотні ОУН(м) «Хріна». Поранений в бою з німцями у Кременецькому лісі на Тернопіллі. У 1947 р. працював кочегаром на Рівненському пивзаводі. Мешкав у Рівному на вул. Пішій, 35.

⁴⁸ *Сливинський Ананій* («Кобзар»), уродженець с. Пащиха Демидівського р-ну Рівненської обл. Із весни 1943 р. служив у сотні «Хріна» на території Кременецького р-ну Тернопільської обл. Легалізувався. Навчався 1948 р. у сільськогосподарській школі с. Межиріччя Острозького р-ну Рівненської обл. У 1949 р. працював агрономом у Сарненському р-ні Рівненської обл.

⁴⁹ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 4, арк. 76–77.

⁵⁰ *Бойко Сергій Савович* («Листок», «Орел»), 1916 р. н., уродженець с. Манів Вишневецького р-ну Тернопільської обл. Працював продавцем у сільському магазині (1939–1940), секретарем сільради (1940 – червень 1941 рр.). Із серпня 1942 р. станичний ОУН. У вересні 1943 р. разом із братом вступив до УЛС у м. Луцьку. Брав участь у боях проти польських партизанів. У м. Грац (Австрія) 9 травня 1945 р. здався в полон підрозділу Червоної армії. 22 травня 1945 р. мобілізований до 575-го стрілецького полку. Службу проходив у м. Кам'янець-Подільський Хмельницької обл. Демобілізувався у травні 1946 р. та переїхав до м. Кременець Тернопільської обл. Працював бухгалтером лісгоспу в м. Радивилів Рівненської обл. Мешкав у м. Здолбунів на вул. Словацького, 8.

⁵¹ *Собко Євдоким Євстафійович* («Беркут»), 1920 р. н., уродженець с. Підгайці Велико-Дедеркальського р-ну Тернопільської обл. У вересні 1943 р. був заарештований німецькою жандармерією. Упродовж чотирьох тижнів утримувався в тюрмі м. Кременця. Звідти був завербо-

У приватних розмовах вони засуджували радянську владу та мріяли відновити свій вплив у підпіллі. Наприклад, у вересні 1947 р. на залізничній станції Здолбунів Іван Онигдюк («Хортиця»)⁵³ випадково зустрів свого колишнього керівника по підпіллі – «Журбу». Між ними зав'язалася бесіда про важке становище за нових умов. «Хортиця» нарікав, що коли доніс в органи МВС на Марію Мазорчук, яка видала бандерівцям його батьків, її за кілька днів відпустили додому. Це його розізлило, але вдіяти щось він не міг, адже сам перебував на непевному становищі. Остаточо «Хортицю» насторожило те, що навесні 1946 р. його викликав третій секретар Вербського райкому КП(б)У та, вилаявши, обізвавши «бандитом», змусив написати заяву про звільнення з роботи. На це «Журба» зауважив, що вони завжди залишатимуться для радянської влади ворогами. Наприкінці розмови домовилися знову зустрітися в Рівному⁵⁴.

ваний до УЛС, який дислокувався у с. Підгайці Луцького р-ну Волинської обл. Весною 1944 р. перебазувався в район м. Володимир-Волинський, а звідти – до м. Грубешова. Намагався повернутися додому, але був схоплений німцями. Відправлений на примусові роботи до селянського господарства поблизу м. Зальцбурга. Звільнений у травні 1945 р. американськими військами. Працював шкільним учителем у с. Івачків Здолбунівського р-ну. У 1947 р. мешкав у м. Здолбунів на вул. Словацького, 8.

⁵² ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 4, арк. 338–339.

⁵³ Онигдюк Іван Степанович («Хортиця»), 1919 р. н., уродженець с. Нова Носовиця Дубенського р-ну Рівненської обл. З травня 1943 р. рядовий у сотні ОУН(м) «Журби», яка діяла на території Кременецького р-ну Тернопільської обл. Після її роззброєння 6 червня 1943 р. підрозділом УПА повернувся додому. У цей час члени ОУН(б) убили його батька. Призваний 15 квітня 1944 р. до Червоної армії. 28 лютого 1945 р. у боях із німцями зазнав осколкового поранення ніг. Демобілізувався у званні старшого сержанта, заступника командира взводу. 21 червня 1945 р. повернувся додому. У 1944 р. його матір убили члени ОУН(б). Улаштувався працювати завідувачем Вербського районного відділу соціального забезпечення. Закінчив у січні 1946 р. курси партпрацівників у м. Харкові; у листопаді 1947 р. – курси ветфельдшерів у с. Шпанів Рівненського р-ну. Працював ветфельдшером у колгоспі ім. Котовського у с. Софіївка.

⁵⁴ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 3, арк. 128–130.

Незважаючи на всі труднощі, що їх переживало мельниківське підпілля Рівненщини, «Чалий» приступив до виконання поставлених «Марком» завдань. Спочатку він відшукав свого давнього знайомого, мешканця с. Верба Дубенського р-ну Василя Остапчука⁵⁵. У розмові з ним повідомив, що зустрічався в Мюнхені з його братом Петром⁵⁶, який продовжує співпрацю з ОУН(м). Далі завдяки Василеві він налагодив зв'язок із жителем с. Птиче того ж району Гнатом Дехтярчуком⁵⁷. Останній через жителя с. Забороль Луцького р-ну Михайла Цаля⁵⁸ мав зав'язок із боївкою ОУН(м) «Похмурого»⁵⁹. Для зв'язку з підпільною мережею Дехтярчуку було надано пароль: «*Прийде Хмельницький*», відповідь: «*Буде перемога*»⁶⁰.

---

⁵⁵ *Остапчук Василь Омелянович*, 1929 р. н., уродженець с. Верба Дубенського р-ну Рівненської обл. Батька за невиконання державних поставок у червні 1947 р. засудили до 7 років виправно-трудоих таборів із конфіскацією майна. Дізнавшись про це, Василь продав двох коней та худобу й перейшов на нелегальне становище. Переховувався у своїй тітки Дарини Бондар у с. Птича Дубенського р-ну.

⁵⁶ *Остапчук Петро Омелянович*, 1918 р. н., уродженець с. Верба Дубенського р-ну Рівненської обл. Заарештований весною 1939 р. польською поліцією за зв'язок з ОУН. Покарання відбував у Дубенській в'язниці. Звільнений у вересні 1939 р. напередодні приходу Червоної армії. Через загрозу арешту НКВС у 1940 р. нелегально виїхав до Варшави, а звідти – до Берліна. Улітку 1941 р. повернувся додому. Працював кореспондентом газети «Волинь» у м. Рівне. Згодом переїхав до м. Пінська Брестської обл., де працював в українській газеті «Пінська правда». Виїхав весною 1944 р. до Німеччини, в американську окупаційну зону. Оселився в Мюнхені (Баварія).

⁵⁷ *Дехтярчук Гнат Іванович*, 1920 р. н., уродженець хут. Морги поблизу с. Птиче Дубенського р-ну Рівненської обл. Служив рядовим у 29-й стрілецькій дивізії Червоної армії (березень 1944 – червень 1945 рр.). Нагороджений медаллю «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.». Наприкінці вересня 1946 р. перебував у підпіллі ОУН(м). Працював водієм у колгоспі ім. XVI з'їзду КП(б)У.

⁵⁸ *Цаль Михайло Васильович*, 1926 р. н., уродженець с. Кульно Білгорайського повіту Люблінського воєводства (Польща). Із 1945 р. мешкав у с. Забороль Луцького р-ну. Заарештований у липні 1947 р. органами МДБ Волинської обл.

⁵⁹ ГДА СБ України, ф. 13, спр. 482, т. 1, арк. 66.

⁶⁰ Там само, м. Луцьк, ф. 6, спр. 8332, арк. 73.

Майже у той самий час до будинку «Блакитного» у Рівному за адресою вул. 1-го Травня, 11, прибув «Котьо». Згідно з наданими «Марком» указівками для зв'язку, він сказав: «*Костянтин*». На що «Блакитний» відповів: «*Костянтинович*». Після цього «Котьо» назвав шифр: «77». Він остаточно засвідчив «Блакитному» прибуття емісара ПУН та необхідність забезпечення його конспіративною квартирою. Далі «Котьо» повідомив, що перейшов кордон разом зі ще двома підпільниками – «Чалим» і «Чорномором». Уважав, що вони, імовірно, перебувають у с. Стара Носовиця. Тож доручив «Блакитному» якнайшвидше перевірити цю інформацію. Якщо вона підтвердиться, повідомити їм, щоб прибули до Рівного. Крім того, «Котьо» наказав «Блакитному» встановити зв'язок із боївкою «Похмурого». У випадку необхідності їм планувалося передавати фіктивні документи, а від них отримувати кошти для потреб підпілля⁶¹.

За кілька днів «Блакитний» прибув до будинку жительки с. Забороль Луцького р-ну Ганни Цаль⁶², яка підтримувала зв'язок із нелегалом ОУН(м) – племінником Сергієм Шевчуком («Малим»)⁶³. Самої дівчини він на місці не застав. Її батько, який був удома, розповів, що нещодавно загинув «Похмурий», а про долю інших підпільників він нічого не знає⁶⁴. Так і не зумівши вийти на зв'язок із боївкою, виконуючи завдання «Котя», «Блакитний» виїхав до Старої Носовиці, де зустрівся з «Чалим» та «Чорномором». У цей час, наприкінці вересня 1947 р., до села прибула група радянських військових. Остерігаючись арешту, «Чалий» і «Чорномор» вирішили дістатися будинку Дехтярчука на хуторі Морги поблизу с. Птиче. Після того, як небезпека

---

⁶¹ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 1, арк. 31–38.

⁶² Цаль Ганна Василівна, 1931 р. н., уродженка с. Кульно Білоградського повіту Люблінського воєводства (Польща). Із 1945 р. мешканка с. Забороль.

⁶³ Шевчук Сергій Васильович («Малий», «Тихий»), 1930 р. н., уродженець с. Забороль Луцького р-ну Волинської обл. Із 1947 р. учасник боївки «Похмурого». У 1950 р. заарештований органами МДБ у Заборолі (див.: Григоренко С. Три роки у Волинських лісах: Розповідь останнього бійця спецгрупи «Похмурого» // Аверс-прес (Луцьк). – 2002. – 31 жовтня).

⁶⁴ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 1, арк. 48.

минула, «Чалий» повернувся додому у Стару Носовицю, а «Чорномор» залишився.

На початку жовтня 1947 р. до будинку Івана Іщука («Чайки») ⁶⁵ у с. Підлужжя прибув «Котьо». Після обіду він повідомив, що є емісаром ПУН та нещодавно прибув разом із колишніми вояками УЛС «Чорномором» і «Чалим», які переховуються неподалік, у Старій Носовиці. Поцікавився, чи «Чайка» не хоче їх побачити. Той охоче погодився. Крім того розповів «Котьові», що в нього, як колишнього члена спецгрупи НКВС, зберігається пістолет «парабелум» і дві гранати. Наприкінці розмови «Чайка» дав згоду допомагати мельниківському підпіллю ⁶⁶. Наприкінці того ж місяця, завдяки допомозі Василя Остапчука, «Котьо» та «Чалий» прибули до будинку Дехтярчука. Їх цікавило місцезнаходження його родича – Дмитра Фурманця ⁶⁷ та Пилипа Бондарчука («Остапа») ⁶⁸. На це Дехтярчук відповів, що від «Ос-

---

⁶⁵ *Іщук Іван Гнатович* («Чайка»), 1918 р. н., уродженець с. Підлужжя Дубенського р-ну Рівненської обл. Із 1939 р. учасник юнацької ланки ОУН. Восени 1941 р. виїхав до Берліна, де вступив до УНО. Повернувся навесні 1942 р. додому. Був референтом просвіти ОУН(м). Від квітня 1943 р. служив у курені «Хріна» на Кременеччині. Після його роззброєння бандерівцями повернувся додому. Вступив до боївки ОУН(м) «Орлика» (20 бійців), яка діяла на Дубенщині. Восени 1943 р. вступив у Луцьку до УЛС. У січні 1944 р. був відправлений до школи ройових УЛС у м. Грубешів (Польща). Наприкінці червня 1944 р. отримав звання ройового УЛС. Разом зі своїм підрозділом базувався в районі м. Володимир-Волинський. У серпні 1944 р. покинув УЛС та повернувся додому. Довгий час переховувався. Восени 1945 р. завдяки Володимирові Зборовському («Сич») легалізувався та ввійшов до складу агентурно-бойової групи НКВС.

⁶⁶ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 3, арк. 86–87.

⁶⁷ *Фурманець Дмитро Антонович* («Лесик»), 1922 р. н., уродженець с. Птиче Дубенського р-ну Рівненської обл. За часів німецької окупації навчався в агротехнічній школі с. Шпанів Рівненського р-ну. Був членом ОУН(м). Виїхав у 1944 р. до Німеччини. Восени 1946 р. нелегально повернувся на Рівненщину для організації підпільної роботи.

⁶⁸ *Бондарчук Пилип Олексійович* («Остап»), 1921 р. н., уродженець с. Забороль Луцького р-ну Волинської обл. Член ОУН із 1930-х рр. Заарештований у 1937 р. поліцією. Звільнений у вересні 1939 р. У 1940 р. нелегально виїхав до Кракова. Сім'ю депортували у Сибір. Повернувся додому

тапа» до нього приїжджав із с. Забороль Луцького р-ну Михайло Цаль. Почувши це, «Котьо» наказав організувати їм зустріч зі згаданим зв'язковим. Невдовзі Дехтярчук виїхав для його пошуків. Прибувши до Забороля, від матері Михайла Цалья він дізнався, що її сина нещодавно заарештували органи МДБ⁶⁹.

Одразу після повернення додому він переказав це «Блакитному». Таким чином, виконати поставлене «Котьом» завдання не вдалося. Виїхавши разом із «Чорномором» до Старої Носовиці, вони втрюх зустрілися для обговорення подальших дій у хаті батька «Чалого». «Блакитний» повідомив, що за наказом «Котя» їм належить виїхати до Рівного. Для збереження конспірації було вирішено зробити це поодинці. Спочатку повинен був вирушити «Чорномор», а після нього – «Чалий»⁷⁰.

Особливістю того часу була пересторога, що міський одяг сильно впадав у вічі та міг видати нелегалів. Тому сестра «Чалого» – Ніна⁷¹ привезла «Чорноморові» в дорогу селянські кожух і чоботи. Прибувши до квартири «Блакитного», підпільник кілька тижнів не брав участі в організаційній роботі. Згодом на допитах він пояснював це тим, що чекав, доки в його рідному с. Колоденка Рівненського р-ну завершиться акція з виселення сімей оунівців та буде змога безпечно туди повернутися. Більшість часу «Чорномор» проводив за читанням радянських газет і відвідуванням кінотеатрів. Після розмови з «Котьом» було вирішено, що він зв'яжеться з учителем Грицютою, Тамарою Розводовською та Миколою Корнійчуком, які підтримували зв'язок з іншими місцевими мельниківцями. Крім того, за той час, доки він ще перебував у Рівному, «Чорноморові» слід було

1941 р. Навесні 1944 р. виїхав до Мюнхена. Навесні 1946 р. нелегально повернувся до Забороля. Був учасником боївки «Похмурого», а після його загибелі очолив боївку. Загинув 11 травня 1949 р. в бою з оперативно-військовою групою МДБ у Баївському лісі Луцького р-ну.

⁶⁹ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 4, арк. 43–45.

⁷⁰ Там само, т. 1, арк. 31–34.

⁷¹ *Пісоцька Ніна Павлівна*, 1930 р. н., уродженка с. Стара Носовиця Дубенського р-ну Рівненської обл. Переховувала у себе учасників ОУН. Викликала у листопаді 1948 р. Вербським райвідділом МВС на допит. Заарештована 27 жовтня 1949 р.

дістати фіктивні документи⁷². Для цього 29 жовтня 1947 р. він прибув на центральний базар. Вочевидь у підпільника здавали нерви й він вирішив пригасити переживання алкоголем. За кілька годин, перебуваючи у стані важкого сп'яніння, «Чорномор» викрикував посеред натовпу націоналістичні гасла. За таких обставин його й заарештував наряд міліції⁷³. Комічність ситуації довершило те, що, намагаючись підкупити міліціонерів, він запевняв їх, нібито дістане гроші, адже працює американським шпигуном⁷⁴. Згодом, на основі свідчень «Чорномора», УМДБ Рівненської обл. завело на членів мельниківського осередку в Рівному агентурну справу «Мрія»⁷⁵.

У цей небезпечний час «Блакитного» не було вдома. Він разом із «Котьом» виїхав до «Галки» у Здолбунів. Під час прогулянки містом з нею проводили інструктаж⁷⁶. Наприкінці розмови повідомили, що її завданням буде дізнатися кількість виселених сімей оунівців у Здолбунівському р-ні. Ці дані включають до звіту для передачі за кордон⁷⁷.

Наступний місяць рівненській осередок ОУН(м) проводив активну організаторську роботу, намагаючись охопити якомога більші терени. Так, на початку грудня 1947 р. «Блакитний» виїжджав до учасників мельниківського підпілля, які мешкали на хуторі за 10 км від с. Межирічі. Потрібну йому людину за наданою «Котьом» адресою знайти ніяк не вдавалося. Крім того, розпочалася сильна негода, тому легко вдягнений «Блакитний», аби не захворіти, повернувся додому. Приблизно в той самий час «Чалому» вдалося налагодити зв'язок із досвідченим підпільником «Журбою». Останній, їдучи з Рівного на базар до Козина, завітав у с. Підлужжя до свого давнього приятеля – «Чайки». Зайшовши до хати, він несподівано зустрів іншого свого знайомого – «Чалого». У розмові вони згадували спільну

---

⁷² ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 1, арк. 45–48.

⁷³ Там само, т. 7, арк. 2.

⁷⁴ Там само, т. 6, арк. 45–48.

⁷⁵ Там само, ф. 13, спр. 372, т. 32, арк. 48.

⁷⁶ Там само, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 1, арк. 35–38.

⁷⁷ Там само, т. 3, арк. 215.

службу у відділі «Хріна». Обговорюючи сучасний стан мельниківського підпілля, «Чалий» йому розповів, що разом з іншими емісарами, за завданням ПУН, прибув для встановлення організаційного зв'язку та відновлення діяльності осередків. Наприкінці розмови «Журба» погодився долучитися до цієї роботи⁷⁸.

Водночас рівненський осередок шукав шляхи налагодження зв'язків із мельниківським підпіллям в інших областях. Так, зранку 14 грудня 1947 р. за завданням «Котя» до будинку жителя с. Лопушино Лановецького р-ну Тернопільської обл. Олександра Марценюка прибув «Чалий». Там він зустрівся з його зятем, Фокою Россоловським («Зоряним»)⁷⁹, якому вручив листа від «Котя», де йому переказувалися вітання від «Кобеця» та «Трояна», відомих по спільній роботі у Кременецькому окружному проводі ОУН(м), та містилося запрошення прибути на зустріч до Рівного. Того ж дня вони вирушили в дорогу.

Увечері 15 грудня 1947 р. «Зоряний» і «Чалий» зайшли до будинку «Блакитного», де заночували. Наступного дня «Котьо» до них так і не з'явився. Тому через день у надвечір'я «Зоряний» виїхав залізницею до Здолбунова, де чекав на станції потяг до Шепетівки. У цей час до нього приїхали «Чалий» і «Котьо». Останній детально розповів про сучасні завдання ПУН та про долю знайомих, які опинилися за кордоном. Наказав розбудовувати підпільну мережу на Тернопільщині та вербувати нових членів. Наприкінці розмови «Котьо» повідомив, що надалі підтримуватиме з ним зв'язок через «Чалого».

Наступна зустріч із «Зоряним» відбулася 22 січня 1948 р. у с. Лопушино. На ній «Чалий» розповів про останні новини в під-

---

⁷⁸ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, т. 8, арк. 90–93.

⁷⁹ Россоловський Фока Васильович («Зоряний», «Ненаситець»), 1913 р. н., уродженець с. Чупали Кременецького р-ну Тернопільської обл. З 1942 р. провідник Кременецького (Бережецького) районного проводу ОУН(м). Із 1943 р. член Кременецького окружного проводу ОУН(м). До лютого 1944 р. відповідав за перевірку районних проводів. Оселився у с. Лопушино Лановецького р-ну Тернопільської обл. У 1946 р. розпочав відновлення організаційних осередків ОУН(м) на Кременеччині. Заарештований 26 березня 1949 р. органами МДБ Тернопільської обл. Перебував у в'язниці 2-Н МДБ м. Львова.

піллі, а також передав наказ від «Котя», що стосувався організації нових конспіративних квартир. Крім того, він повідомив адресу «Блакитного» в Рівному, яка за необхідності була пунктом його зв'язку. У відповідь «Зоряний» заявив про необхідність субсидування організаційної роботи. Не маючи змоги вичерпно відповісти на це питання, «Чалий» запевнив, що передасть його прохання «Котьові» та зранку виїхав назад до Рівного⁸⁰.

Незважаючи на кілька попередніх невдач, не полишалися спроби налагодження зв'язку з мельниківським підпіллям Волинської обл.⁸¹ Так, під час святкування Нового року за старим стилем у ніч із 13 на 14 січня 1948 р. у будинку «Галки» «Чалий» із «Блакитним» познайомилися з жителькою м. Володимира-Волинського Юлією Романюк⁸². Разом зі своєю подругою з м. Ківерці Єлизаветою Бедлицькою вони приїхали до землячки та давньої знайомої по навчанню на бухгалтерських курсах Грубешова⁸³. У неспішній розмові за святковим столом «Блакитний» переконався, що Юлія поділяє націоналістичні погляди та вирішив залучити її до мельниківської мережі. Вербовка цієї дівчини була дуже вигідною для підпілля, адже давала можливість розбудовувати осередок на кордоні з Польщею. Проводячи Юлію на залізничний вокзал, «Блакитний» пошепки запропонував їй вступити до підпілля. Спочатку на таку несподівану пропозицію вона нічого не відповіла. Урешті, після вмовлянь, дала згоду⁸⁴.

Дещо налагодивши зв'язки з розрізненими учасниками мельниківського підпілля на Рівненщині, «Котьо» вирішив повернутися до Мюнхена по нові інструкції від керівництва. Прогулюючись на початку лютого 1948 р. із «Чалим» по вул. Сталіна в Рів-

---

⁸⁰ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 6, арк. 104–111.

⁸¹ Там само, ф. 13, спр. 482, т. 1, арк. 66.

⁸² Романюк Юлія Петрівна («Синичка»), 1925 р. н., уродженка с. Грабовець Грубешівського повіту Люблінського воєводства (Польща). Закінчила 1943 р. у Грубешові бухгалтерські курси. Переселена 1945 р. до м. Володимира-Волинського, мешкала на вул. Сталіна, 24. Працювала економістом-планувальником на місцевому м'ясокомбінаті.

⁸³ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 3, арк. 263–265.

⁸⁴ Там само, т. 1, арк. 38–39.

ному, він його запевняв, що війна між США та СРСР неминуча⁸⁵. Наголошував, що на початковому етапі масове вербування нових членів недоцільне. «Чалому» потрібно ретельно підібрати «кістяк осередку» з перевірених осіб, які могли б узяти на себе керівництво майбутнім антирадянським повстанням⁸⁶. Розповів, що на випадок війни передбачається створення озброєних бойових груп⁸⁷, а також розгортання антирадянської пропагандистської роботи серед військовослужбовців⁸⁸. У випадку можливості його мобілізації та відправлення на фронт рекомендував за першої ж сприятливої нагоди здатися в полон. Після цього негайно зв'язатися з американською розвідкою. Для цього назвав відповідний пароль: «*Ай ем ес ай ес ін Франкфурт⁸⁹, Копиловський енд Скорупський⁹⁰*». На основі почутого «Чалий» зробив вис-

---

⁸⁵ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 2, арк. 332.

⁸⁶ Украинские буржуазные националисты. – С. 95.

⁸⁷ ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 57, арк. 67.

⁸⁸ Там само, спр. 482, т. 1, арк. 69.

⁸⁹ Цікаво, що це зовнішня розвідка не США, а Великобританії – Таємна розвідувальна служба (англ. Secret Intelligence Service, SIS).

⁹⁰ *Скорупський Максим Антонович* («Макс», «Юрко»), 1915 р. н., уродженець с. Антонівці Шумського р-ну Тернопільської обл. Закінчив ремісничу школу в смт Вишнівець (Тернопільська обл.). Далі вивчав агрономію в с. Білокриниця Кременецького р-ну Тернопільської обл. У 1939 р. виїхав до Польщі. У Кракові вступив до ОУН(м), навчався в м. Веркшудц (Німеччина). Провідник Вишнівецького районного проводу ОУН(м) (1941–1942). Станом на 1 травня 1943 р. був чотовим Кременецького відділу ОУН(м). Після його роззброєння 6 липня 1943 р. очолював чоту, а з 26 липня 1943 р. – сотню Дубенського куреня УПА. З вересня 1943 р. командир рейдувочої сотні ВО «Тютюнник». Від 17 жовтня 1943 р. командир куреня УПА. 8 січня 1944 р. призначений командиром підстаршинської школи ВО «Богун». Із лютого 1944 р. контрольно-вишкільний старшина ВО «Богун». З березня 1944 р. командир одного з куренів ВО «Богун», який через міськ був розбитий Червоною армією у трикутнику Броди – Красне – Золочів. Виїхав до Австрії. За даними КДБ, служив в абверкоманді-104. Згодом опинився в американському таборі для переміщених осіб. Був завербований американською розвідкою. Заснував у 1947 р. в м. Штафенберн розвідувальну школу. Станом на 1948 р. перебував у м. Зальцбург. Того ж року одружився з Б. Мозолевською. У 1950 р. подружжя виїхало до м. Мін-

новок, що їхня мережа працює в інтересах американської розвідки через Максима Скорупського («Макса»)⁹¹. Саме у цей час в Міттенвальді член ПУН Микола Капустянський⁹² заснував розвідувальну школу під кодовою назвою «7712»⁹³.

неаполіс (США), де М. Скорупський працював на залізниці, меблевій фабриці. Автор мемуарів. Помер від раку нирок і кісток 30 грудня 1981 р. в м. Трентон (штат Нью-Джерсі).

⁹¹ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 2, арк. 332.

⁹² *Капустянський Микола Олександрович* («Віктор Низовий-Чумак»), 1879 р. н., уродженець с. Чумаки Томаківського р-ну Дніпропетровської обл. Закінчив Катеринославську духовну семінарію (1899), Одеське піхотне училище (1904). У чині підпоручика брав участь у російсько-японській війні 1904–1905. Після її завершення повернувся до 105-го Оренбурзького піхотного полку у м. Вільно. Прийнятий 1908 р. до Імператорської Миколаївської військової академії в Петербурзі, яку закінчив 1912 р. Із 1916 р. – підполковник, начальник штабу 173-ї піхотної дивізії. З 1917 р. – полковник. Був нагороджений георгіївською зброєю. У серпні того ж року сформував та очолив 1-шу Українську піхотну дивізію. Наприкінці 1917 р. С. Петлюра призначив його начальником штабу 11-ї армії. З січня 1918 р. – начальник штабу Північно-Західного фронту в м. Бердичеві, утвореного для боротьби з більшовиками. З березня 1918 р. служив у Генеральному штабі армії Української Держави в м. Житомирі. На початку листопада 1918 р. у званні полковника переведений до м. Києва начальником канцелярії Військово-наукового комітету Головного управління Генерального штабу. Підтримав Директорію. З 1919 р. начальник оперативного відділу і заступник першого генерал-квартирмейстера штабу Армії УНР. З 1920 р. у званні генерал-хорунжого обіймав посаду генерал-квартирмейстера штабу Діючої армії УНР. У 1921 р. інтернований у польському таборі м. Ланцут. У 1923 р. переїхав до Парижа. Був одним із засновників Українського військово-історичного товариства. Очолив у 1924 р. організацію «Українська громада Франції». У 1929 р. був учасником Першого конгресу українських націоналістів у м. Відні. Призначений референтом із військових питань. У 1930-х рр. керував вишколом колишніх старшин Армії УНР та УГА у станиці ОУН неподалік Данцига. Перебував у США та Канаді в організаційній місії ОУН (1935–1936). Учасник II Великого збору ОУН у Римі (1939). Підтримав Андрія Мельника. З 1940 р. один із лідерів ОУН(м). З літа 1941 р. учасник похідних груп, заступник голови Української національної ради в Києві. З 1943 р. жив у м. Львові. Заснував Українське військово-суспільство ім. Павла Полуботка. З 1948 р. мешкав у Мюнхені. Був військовим міністром «уряду УНР в екзилі»,

За кілька днів після згаданої розмови, пробувши в Рівному близько трьох місяців, «Котьо» та брат «Чалого» – Володимир⁹⁴ виїхали до Львова для зустрічі з членами мельниківського підпілля⁹⁵. Звідти вони направилися до с. Забороль Луцького р-ну, де передали учасникам місцевого осередку ОУН(м) адреси для зв'язку в Рівному. Їм рекомендувалося діяти автономно один від одного та зв'язуватися лише за крайньої необхідності. Після цього «Котьо» з Володимиром нелегально виїхали до Польщі⁹⁶. Судячи з адрес, зазначених на семи листах, які «Котьо» під вигаданим прізвищем «Бориса Ясінського» надіслав «Галці», вони спочатку прибули у Краків, а звідти до м. Єленя-Ґура. Усіх їх вона передала «Чалому», який розшифровував закодовані тут інструкції для діяльності рівненського осередку⁹⁷.

Після від'їзду «Котя» до Польщі поміж інших учасників мельниківської мережі Рівненщини своїм авторитетом виділявся «Журба». Не дивлячись на те, що в минулому він вийшов із повинною та був агентом НКДБ, підпільники вважали його «ідейним революціонером»⁹⁸. У зв'язку з цим, на початку березня 1948 р. «Чайка» з «Чалим» прибули до помешкання «Журби» в Рівному.

член Вищої військової ради. Мав звання генерал-полковника. Учасник III, IV та V Великих зборів ОУН(м). У 1951 р. заснував Військово-наукове товариство. З 1964 р. голова сенату Українського націоналістичного руху. Помер 19 січня 1969 р. в Мюнхені.

⁹³ *Веденєєв Д., Биструхін Г.* Двобій без компромісів: Протиборство спецпідрозділів ОУН та радянських сил 1945–1980-ті рр. – К.: Генеза, 2007. – С. 192.

⁹⁴ *Пісоцький Володимир Іларіонович*, 1925 р. н., уродженець с. Стара Носовиця Дубенського р-ну Рівненської обл. На початку 1944 р. був мобілізований німцями на будівництво оборонних споруд. Зазнав поранення, евакуйований до шпиталю в Німеччину. Після одужання завербований рядовим до Російської визвольної армії. Навесні 1945 р. здався в полон підрозділу Червоної армії та відправлений на спецпоселення до Красноярського краю. Звідти влітку 1947 р. втік додому.

⁹⁵ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 1, арк. 35–38.

⁹⁶ Там само, т. 2, арк. 35.

⁹⁷ Там само, т. 3, арк. 203.

⁹⁸ Там само, т. 6, арк. 59.

Вони з ним поділилися новиною, що «Котьо» повернувся за кордон, тому осередок фактично опинився без керівника. Не знаючи, як діяти далі, вони чекають інструкцій від ПУН. Далі «Чалий», знаючи багатий керівний досвід «Журби» в підпіллі, поцікавився в нього, як їм краще вести організаційну роботу? Крім того, запропонував йому відновити «Провід ОУН-мельниківців Рівненської області» та очолити його. На несподівану пропозицію «Журба» відповів відмовою. Аргументував візитерам свою позицію тим, що не хоче йти врозріз із наказами ПУН та, як усі інші, зобов'язаний дочекатись інструкцій від «Котя»⁹⁹.

До іншої несподіваної кандидатури на головну посаду в мельниківському підпіллі Рівненщини привів випадок. Улітку того ж року «Чайка», торгуючи м'ясом на Рівненському базарі, випадково зустрів колишнього учасника обласного проводу ОУН(м) – Михайла Космачука¹⁰⁰. Під час короткої розмови вони домовилися зустрітись та зайти до «Журби». Через кілька днів усі троє підпільників зібралися в умовленій квартирі. «Журба» розповів Космачукові, що в Рівному діє осередок ОУН(м), який підтримує зв'язок із закордонним центром. Після цього він запропонував йому очолити обласний провід – як колишньому підпільникові, що має найбільший досвід керівної роботи. Однак Космачук усіляко ухилявся, запевняючи, що, мовляв, ніяк не може взяти на себе таку відповідальність. Тоді «Журба» запропонував йому запросити Федора Пачковського¹⁰¹, «Чалого» й «Блакитного» та знову зустрітись в нього для ширшого обговорення справи обласного проводу ОУН(м). В умовлений день вони так і не зібралися. Таким чином, створення повноцінного

---

⁹⁹ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 3, арк. 33–35.

¹⁰⁰ *Космачук Михайло*, 1917 р. н., уродженець с. Верба Дубенського р-ну Рівненської обл. Член ОУН із 1930-х рр. Виїхав восени 1939 р. до Польщі, а звідти в 1940 р. – до Берліна. Член Рівненського обласного проводу ОУН(м) (жовтень 1941–1942 рр.). Станом на 1947 р. служив священиком у Сарненському р-ні Рівненської обл.

¹⁰¹ *Пачковський Федір Григорович*, 1915 р. н., уродженець с. Іващуки Дубенського р-ну Рівненської обл. Очолював Козинський районний провід ОУН(м) (жовтень 1941–1942 рр.). Працював бухгалтером Козинської райспоживспілки.

обласного проводу залишилося лише у планах мельниківців Рівненщини¹⁰².

Незважаючи на це, тимчасово, без затвердження вищим керівництвом, функції референта пропаганди виконував «Журба», відповідального за зв'язок із ПУН – «Чалий», а за контакти з осередками у «Краї» – «Чайка»¹⁰³. Напередодні «Журба» приїхав до останнього у с. Пирятин, де він із дружиною тримав велике господарство. «Чайка» скаржився на непосильні державні податки. Говорив, що для порятунку йому залишається вступити до колгоспу або виїхати в місто. На що «Журба» порадив перебраться в Дубно або Рівне. «Чайка» обрав останній варіант та влаштувався на роботу охоронцем Рівненського аеродрому¹⁰⁴. Це забезпечило більш тісний його зв'язок з іншими учасниками обласного проводу.

На початку квітня 1948 р. провідником Козинського району вони призначили Федора Пачковського, Демидівського – Олександра Друзюка та Вербського – «Хортицю»¹⁰⁵. Їхнім завданням був збір даних про політичні заходи радянської влади, а також залучення до підпільної мережі нових членів. Так, «Хортиці» вдалося завербувати до свого осередку трьох місцевих жителів – Івана Борецького¹⁰⁶, Володимира Куленюка та Степана Тимощука¹⁰⁷. Загалом на той час до рівненської підпільної мельниківської мережі входило лише 17 осіб¹⁰⁸.

Незважаючи на це, у планах обласного проводу ОУН(м) була розбудова розгалуженої, глибоко законспірованої організацій-

---

¹⁰² ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 8, арк. 95–97.

¹⁰³ Там само, спр. 13446, арк. 33–35.

¹⁰⁴ Там само, спр. 8886, т. 8, арк. 98.

¹⁰⁵ Там само, т. 6, арк. 59.

¹⁰⁶ *Борецький Іван Тимофійович*, 1913 р. н., уродженець с. Буща Дубенського р-ну Рівненської обл. Мешканець с. Підборці (нині м. Дубно) Рівненської обл. Брата восени 1943 р. повісили бандерівці. З весни 1944 р. служив у батальйоні НКВС, який дислокувався у Смоленській обл. (Росія). Демобілізувався восени 1945 р. З листопада 1948 р. заступник голови колгоспу ім. Жданова у с. Підборці.

¹⁰⁷ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 3, арк. 132.

¹⁰⁸ Там само, ф. 13, спр. 372, т. 32, арк. 52.

ної мережі. Її основу повинні були становити випробувані часом автономні «трійки» та «п'ятірки»¹⁰⁹. В інструкціях, залишених «Котьом», їх слід було називати «ядрами», кожне з яких складалося з 3–5 підпільників¹¹⁰. У разі провалу одного з «ядер» усі інші припиняли між собою зв'язок та до відповідного наказу утримувалися від будь-якої діяльності¹¹¹. Головні їх завдання полягали в: а) доборі нових членів та їх ідеологічній підготовці; б) зборі інформації щодо ставлення місцевого населення до заходів радянської влади; в) веденні обліку радянських активістів та ймовірних таємних співробітників органів держбезпеки; г) зборі інформації про місця дислокації військових частин, їх озброєння, особовий склад тощо¹¹². Членам підпільної мережі ОУН(м) рекомендували мешкати легально, приховуючи від оточуючих свої ідеологічні переконання¹¹³. За можливості влаштовуватися на керівні посади в радянські, господарські та культурно-освітні установи¹¹⁴.

За кілька тижнів «Чайка» зайшов до квартири «Журби». Між ними відбулася розмова про «злочинну» діяльність на Рівненщині бандерівського підпілля. Незважаючи на всі організаційні труднощі, вони планували створити власну мельниківську боївку, яка б із пропагандистською метою займалася диверсійно-терористичною роботою¹¹⁵. На відміну від тактики бандерівців, передбачалося ліквідувати лише найбільш активних радянських і партійних працівників¹¹⁶. Цікаво, що до її складу вони планували залучати бандерівців, які розчарувалися у своєму керівництві. Зокрема йшлося про боївки «Ворона» та «Скорого», які ворогували між собою. Зрештою всі домовилися доручити

---

¹⁰⁹ Украинские буржуазные националисты. – С. 95.

¹¹⁰ ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 57, арк. 199.

¹¹¹ Там само, спр. 482, т. 1, арк. 71.

¹¹² Там само, спр. 376, т. 57, арк. 67.

¹¹³ Григоренко С. Три роки у Волинських лісах: Розповідь останнього бійця спецгрупи «Похмурого»....

¹¹⁴ ГДА СБ України, ф. 13, спр. 482, т. 1, арк. 66.

¹¹⁵ Там само, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 3, арк. 106–107.

¹¹⁶ Там само, ф. 13, спр. 482, т. 1, арк. 69–70.

«Хортиці» вийти на зв'язок з односельцем «Скорим» та спробувати через родичів залучити його на бік мельниківців. Як згодом з'ясувалося, виконати це завдання не вдалося, оскільки невдовзі «Скорого» заарештують¹¹⁷.

Водночас тривала організаційна робота в Рівному. Головним чином вона полягала в ідеологічній підготовці нових членів осередку та виготовленні фальшивих документів. Так, наприкінці травня 1948 р. «Блакитний» запросив до себе Юрія Журавського. Бесідуючи за чаркою, вони висловлювали сподівання на швидкий початок війни між СРСР і Заходом. На столі, за яким велася «політична» розмова, у той час лежала газета «Радянська Україна» з карикатурами на Денікіна, Колчака, Врангеля, а також керівника ПУН Андрія Мельника. Помітивши це, Журавський із гордістю зауважив, що «більшовицькі» журналісти не забувають щось написати про українських націоналістів. Після цього «Блакитний» почав розповідати товаришеві, що нині А. Мельник має за кордоном великий вплив. Його підтримує американський уряд. Зокрема у США знаходиться «центр українських націоналістів», що провадить боротьбу проти радянської влади¹¹⁸. Далі «Блакитний» розкритикував діяльність бандерівців, які, тероризуючи мирне населення, налаштовують його проти побудови «Самостійної України». Натомість в «ідеологічній програмі» лише мельниківці передбачали здобуття власної незалежної держави без масового терору¹¹⁹. Тоді ж Ю. Журавський дізнався від «Блакитного», що учасникам підпілля для виїзду за кордон необхідні документи й печатка однієї з радянських установ. Ю. Журавський обіцяв допомогти. У червні 1948 р. він передав «Блакитному» печатку Млинівської нотаріальної контори, яку його син випадково знайшов на вулиці. Згодом завдяки їй було виготовлено фіктивну копію евакуаційного листа на ім'я уродженців с. Кульно Білгорайського повіту Люблінського воєводства – Олександри та Івана Крунов-

---

¹¹⁷ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 3, арк. 106–107.

¹¹⁸ Насправді на той час довічний голова ПУН А. Мельник мешкав у м. Клерво (Люксембург), де й помер 1 листопада 1964 р.

¹¹⁹ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 3, арк. 325–326.

ських, за яким у Здолбунові легалізувалися матір¹²⁰ та брат¹²¹ підпільника «Малого». Також цю печатку намагалися використати для виготовлення військового квитка Іванові Киричуку¹²². Під час зустрічі у серпні 1948 р. з «Чалим» поблизу рівненського кінотеатру «Партизан» Ю. Журавський обіцяв йому також допомогти з легалізацією та влаштуванням на роботу¹²³. Необхідні для фальшивих документів фотографії за завданням «Блакитного» виготовив Микола Ус¹²⁴.

У вересні 1948 р. в поле зору органів МДБ потрапив «Журба». Наприкінці місяця його викликали до приміщення управління в Рівному «на бесіду» та запропонували допомогти у виявленні емісарів ПУН. Цю ситуацію «Журба» вирішив використати на користь осередку підпілля ОУН(м). Наголошуючи на своїй відданості радянській владі та багатому агентурному досвіду, він запропонував кураторові з МДБ надіслати його до Польщі з завданням налагодження зв'язку з місцевим мельниківським підпіллям. За його словами, це дозволить вийти на вище керівництво ПУН за кордоном¹²⁵. Наступного ж дня «Журба» повідомив «Чалому», що співробітники МДБ повірили в його «легенду». Останній зацікавився можливістю «оперативної гри» з органа-

---

¹²⁰ Шевчук Федора (Феодора) Сильвестрівна («Тітка»), 1905 р. н., уродженка с. Забороль Луцького р-ну Волинської обл. З осені 1944 р. в її будинку обладнав схрон член ОУН(м) Володимир Омельчук. З осені 1946 р. переховувала мельниківців «Остапа» та «Похмурого». Через загрозу арешту восени 1947 р. перейшла на нелегальне становище та переховувалася в жительки с. Ратнів Луцького р-ну Марії Омельчук.

¹²¹ Шевчук Іван Васильович («Куций»), 1933 р. н., уродженець с. Забороль Луцького р-ну. Із 1947 р. учасник підпілля ОУН(м).

¹²² ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 1, арк. 192.

¹²³ Там само, т. 4, арк. 181.

¹²⁴ Ус Микола Миколайович, 1918 р. н., уродженець с. Ганськ Владавського повіту Люблінського воєводства. Служив рядовим мінометником у Червоній армії (19 вересня 1944 – грудень 1945 рр.). Зазнав легкого поранення в боях із німцями на території Польщі. Після демобілізації оселився в м. Рівне, вул. Толбухіна, 3. Працював фотографом. Див. також: ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 5, арк. 369.

¹²⁵ Там само, ф. 13, спр. 372, т. 32, арк. 48.

ми держбезпеки та назвав йому адреси в містах Єленя-Ґура та Колмицин для зв'язку з «Котьом». Проте напередодні поїздки, 2 листопада 1948 р., «Журбу» таємно заарештували та відправили до слідчого ізолятора¹²⁶. На основі його показань УМВС Рівненської обл. арештувало та 18 січня 1949 р. завербувало фотографа Миколу Уса (агент під оперативним псевдонімом «Ніколаєв»). Виконувати поставлені завдання він не хотів, удаючись до саботажу¹²⁷.

Ще більш потужних ударів у цей час зазнало мельниківське підпілля на Луччині. У травні 1949 р. в будинку Марії Омельчук¹²⁸ у с. Ратнів Луцького р-ну Волинської обл. співробітники опергрупи МДБ убили Миколу Бобляха («Дзюропу») та Володимира Омельчука («Старого»)¹²⁹. Через кілька днів Сергій Мандрик («Мудрий»)¹³⁰ дізнався про це від Ганни Цаль, батько якої був на впізнанні загиблих мельниківців. На той час з остаточно розгромленої боївки залишився лише він один із бойовиком «Малим»¹³¹. З огляду на це «Мудрий» шукав можливості легалізації або виїзду за кордон. Для цього він надіслав до помешкання «пекаря Петра»¹³² в Рівному матір «Малого» – Феодору Шевчук. Під час чекістсько-військової операції їй дивом удалося врятуватися з палаючого будинку Марії Омельчук, вистрибнув-

---

¹²⁶ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 8, арк. 97.

¹²⁷ Там само, т. 8, арк. 117.

¹²⁸ *Омельчук Марія Іванівна*, 1908 р. н., уродженка с. Городище Луцького р-ну Волинської обл. Разом із сім'єю в 1940 р. вислана до Сибіру. Повернулася 1946 р. та оселилася у с. Ратнів Луцького р-ну. Під її хатою було обладнано криївку боївки «Остапа».

¹²⁹ *Омельчук Володимир Іванович* («Старий»), уродженець с. Городище Луцького р-ну Волинської обл. Дезертирував із Червоної армії та переховувався у своєї сестри Марії. Учасник боївки «Похмурого». Див.: *Байда Т., Мялковська Г.* Забороль – наше рідне село. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2006. – С. 42.

¹³⁰ *Тандрик Сергій Степанович* («Мудрий»), уродженець Луцького р-ну Волинської обл. Учасник боївки «Похмурого». Загинув 28 червня 1949 р. в бою з оперативно-військовою групою МДБ.

¹³¹ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 5, арк. 24–25.

¹³² Петро Мельник («Блакитний»).

ши у вікно¹³³. Прибувши до квартири «Блакитного» вона, згідно зі встановленим паролем, запитала: «*Чи тут живе пекар?*», відповідь: «*Так, булочник-пекар, а що хочете?*», запитання «*Кавказ – Ковель*» та почула у відповідь: «*Київ – Запоріжжя*»¹³⁴. Після цього Феодора розповіла, що прибула за завданням «Остапа», який запрошує його на зустріч до Забороля. Слід зауважити, що насправді на той час він уже загинув¹³⁵.

Наступного дня на зустріч з ними виїхав «Чалий», а Феодора залишилися на квартирі «Блакитного». Через жительку с. Забороль Ганну Цаль йому вдалося зустрітися з «Мудрим» та «Малим». Вони розповіли мельниківцеві з Рівного про розгром своєї боївки та заявили, що хочуть легалізуватися. Наступного дня «Чалий» повернувся до Рівного. Дізнавшись про результати перемовин, Феодора почала просити допомогти їй разом із сином Іваном легалізуватися. У відповідь на це «Чалий» та «Блакитний» пообіцяли допомогти чим зможуть. Після цього Феодора повернулася до Забороля¹³⁶.

Услід за нею через кілька днів «Чалий» приїхав до «Мудрого» по гроші. Застати Ганну Цаль у будинку їм не вдалося, оскільки вона тоді перебувала у церкві. Натомість їх зустрів «Малий». За наказом «Мудрого» він відвів їх для розмови за 200 м у житнє поле. Грошей для виготовлення документів у «боївкарів» при собі не виявилось. Тому домовилися знову зустрітися за два тижні¹³⁷.

У цей час до Рівного приїхала Феодора Шевчук із сином Іваном. Скориставшись свідоцтвом про народження на ім'я Крунавської Олександри Дмитрівни, 1902 р. н., уродженки с. Кульно Білгорайського повіту Люблінського воєводства (Польща), а також фальшивою копією евакуаційного листа, виготовленого «Чалим», їй удалося легалізуватися. Того ж дня Феодора з сином виїхала до Здолбунова, де оселилася в будинку «Галки».

---

¹³³ ГДА СБ України, м. Луцьк, ф. 6, спр. 7506, арк. 16.

¹³⁴ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 2, арк. 39.

¹³⁵ Там само, т. 1, арк. 48.

¹³⁶ Там само, т. 5, арк. 25–26.

¹³⁷ Там само, т. 1, арк. 48–49.

Невдовзі вона влаштувалася працювати прибиральницею в місцевому кінотеатрі «Більшовик»¹³⁸.

Прибувши в умовлений день до Забороля, «Чалий» дізнався від Ганни Цаль, що кілька днів тому у перестрілці з опергрупою МВС загинув «Мудрий»¹³⁹. Урятуватися вдалося лише «Малому», який і повідомив цю інформацію. Крім того, він залишив у Цаль наган і гранату. Невдовзі «Малому» зробили фіктивні документи, які до цього готували для «Мудрого». Скориставшись ними, він оселився в передмісті Рівного¹⁴⁰.

У цей час мельниківський осередок у місті відчував гостру нестачу матеріальних ресурсів. Від самого початку передбачалося, що фінансове забезпечення підпілля здійснюватиметься через емісарів із країн Заходу. Проте впродовж усього часу діяльності осередку жодних коштів із-за кордону вони не отримали¹⁴¹. На початку 1949 р. члени Рівненського обласного проводу вирішили організувати збір коштів серед «симпатиків» ОУН(м) для «організаційного фонду» – як це практикувалося підпіллям за кордоном. Планувалося в обмін на надані рублі видавати квитанції з відповідними штампами та зазначеними сумами. Для цього «Чайка» вирізав із дерева декілька печаток із тризубами. Утім невдовзі члени обласного проводу, порадившись, вирішили, що ця операція надто ризикована. Тому вирішили чекати її схвалення або заборони листом від «Котя»¹⁴². До того часу печатки заховали в будинку «Блакитного», а з серпня 1949 р. – у «Чайки» у с. Дворець, на вул. Чапаєва, 6¹⁴³.

Здійснити задумане їм уже не судилося. Розпочалася низка арештів учасників мельниківського підпілля, що, зрештою, призвело до його остаточної ліквідації. Наприкінці червня 1949 р. у Кременецькому вчительському інституті було заарештовано

---

¹³⁸ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 5, арк. 28–29.

¹³⁹ *Крещук С.* Останній з банди «Похмурого» // Радянська Волинь (Луцьк). – 1989. – 14 червня.

¹⁴⁰ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 1, арк. 48–49.

¹⁴¹ Там само, т. 3, арк. 102.

¹⁴² Там само, т. 2, арк. 339.

¹⁴³ Там само, т. 3, арк. 103–104.

заочника зі Здолбунова – Євдокима Собка («Беркута»). Після допиту та, імовірно, вербування в УМДБ Тернопільської обл. його відпустили додому. Прибувши на початку липня до помешкання «Чалого», «Беркут» одразу розповів про те, що з ним трапалося. Здогадуючись, що в будь-який час йому загрожує арешт, просив забезпечити його фальшивими документами. «Чалий» обіцяв допомогти. Проте не встиг. 4 серпня 1949 р. керівництво Рівненського пивзаводу відправило його у службове відрядження до Житомира та Києва¹⁴⁴. Наступного дня у столиці УРСР «Чалого» затримали співробітники МДБ. При обшуку в нього вилучили паролі та шифри організаційних зв'язків. Пригнічений арештом «Чалий» зізнався, що є членом підпілля та назвав осіб, які до нього входили. Після цього його завербували в агенти під оперативним псевдонімом «Кармелюк» та відпустили додому¹⁴⁵. Прибувши до Рівного «Чалий» розповів про свій арешт «Блакитному», заявивши: *«Біда, про нас усе знають. Як тепер можна кому вірити, що він не "сексот". Давай вирішувати, що робити далі. Я можу ніти й відкрито заявити в МВС, що співпрацювати не хочу, але спробуємо вигадати щось інше»*. Порадившись, вони вирішили повідомити «неприємні новини» «Чайці». Для цього всі троє зібралися на кладовищі поблизу Дубенського шосе. Було запропоновано, рятуючись від арешту, спробувати втекти за кордон. Іншим варіантом міг стати виїзд до східних областей УРСР. Остаточо, як далі діяти, тоді не вирішили¹⁴⁶.

На основі свідчень, наданих «Чалим» у Києві, 9 серпня 1949 р. на допит до УМДБ Рівненської обл. було викликано Максима Турчука. Спочатку він заперечував свій зв'язок із підпіллям, але під тиском доказів через три дні визнав свою провину та був завербований в агенти під оперативним псевдонімом «Корольов». За кілька днів, як і «Чалий», він розконспірувався перед підпіллям, розповівши своєму братові Володимирові¹⁴⁷ про

---

¹⁴⁴ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 4, арк. 277–278.

¹⁴⁵ Там само, т. 8, арк. 111.

¹⁴⁶ Там само, арк. 1–3.

¹⁴⁷ Турчук Володимир Феофанович («Шуляк»), 1920 р. н., уродженець с. Красне Демидівського р-ну Рівненської обл. 3 березня 1943 р. рядо-

арешт. Упродовж наступних місяців «Беркут» уникав зустрічей зі співробітниками МДБ. Жодних даних, що становили оперативний інтерес, не надав, а навпаки – з'являвся на зустрічі в нетверезому стані та просив звільнити його від виконання агентурних обов'язків¹⁴⁸.

Щоб виграти час, члени Рівненського обласного проводу ухвалили, що «Чалий» надалі продовжуватиме підтримувати зв'язок зі співробітниками МВС. Зокрема, 1 вересня 1949 р. під час зустрічі з оперативниками він повідомив, що побачився з «Беркутом», який намагається роздобути фальшиві документи для легалізації. Усі ці дні учасники мельниківського осередку в Рівному готувалися до втечі за кордон¹⁴⁹. На пропозицію «Чайки», як один із варіантів, розглядалося викрадення літака на рівненському аеродромі, де останній працював сторожем. Намагаючись здійснити задумане, вони відшукали колишнього пілота. Однак той в останній момент відмовився від небезпечної затії¹⁵⁰.

Урешті вирішено було перейти кордон перевіреним маршрутом, на Любомльщині. Для орієнтації на місцевості наприкінці серпня 1949 р. «Чалий» придбав компас і карту Західної Європи. Крім того, прогулюючись по вул. Сталіна в обласному центрі, на паркані «Книгкультторгу» «Блакитний» та «Чалий» побачили погано приклеєне оголошення про постановку у залізничному клубі п'єси О. Островського «Без вини винні». На його зворотній стороні вони помітили детальну військову карту прикордонних районів Волинської обл., яку й узяли з собою¹⁵¹.

вий у сотні ОУН(м) «Хріна». За півмісяця у складі чоти «Арійця» перейшов у с. Бубнів Володимир-Волинського р-ну. Через кілька тижнів повернувся додому. Мобілізований комендантом СБ Демидівського р-ну «Лисом» до складу його боївки, яку у с. Біла Криниця Рівненського р-ну розбили німці. Повернувся додому. Мобілізований у квітня 1944 р. до Червоної армії. Засуджений у вересні 1944 р. до 5 років ув'язнення за крадіжку. Звільнений через два роки. Працював ковалем у Клеванському ліспромгоспі. Заарештований 23 листопада 1949 р. органами УМДБ Рівненської обл.

¹⁴⁸ ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 8, арк. 114–115.

¹⁴⁹ Там само, арк. 111.

¹⁵⁰ Там само, т. 3, арк. 99–100.

¹⁵¹ Там само, т. 8, арк. 122–123.

Для демонстрації настроїв радянської преси перед керівниками ПУН було куплено два номери обласної газети «Червоний прапор» за 28 серпня та 2 вересня 1949 р., де містилися статті відповідної тематики. Також для звітності вирішили вивезти за кордон печатку Млинівської нотаріальної контори. Вона повинна була засвідчити, що осередок у Рівному займався легалізацією учасників мельниківського підпілля¹⁵².

Для зв'язку з невідомим чоловіком, який, за словами «Котя», мав можливість швидко виготовити необхідні документи, «Чалий» написав на воротах Рівненського базару закодовану дату «Ало. 26612». Того дня о 12.00 прибув згаданий чоловік. Проте це лише пришвидшило розгром осередку підпілля. «Чалий» не знав, що напередодні цього знайомого «Котя» вже заарештували органи МДБ й завербували під оперативним псевдонімом «Голуб»¹⁵³. Невідомий чоловік запевнив, що за гроші може зробити будь-які документи та запитав, що саме потрібно. «Чалий» замовив паспорт, військовий квиток і довідку з місця роботи. Невідомий сказав, що це коштуватиме 1000 руб. Після цього вони домовилися знову зустрітися в той самий час у неділю¹⁵⁴. Подальші події для мельниківців Рівненщини розвивалися драматично швидко.

2 вересня 1949 р. «Чайка» попередила Феодору Шевчук, що її шукають співробітники МДБ. Тому вона виїжджає до Михальчуків у с. Новий Двір Рівненського р-ну. Зінаїда Ясінська рекомендувала Феодорі з сином якнайшвидше залишити Здолбунів. Увечері того ж дня вони, за порадою «Чайки», виїхали до Києва, де сподівалися сховатися від переслідування. Прибувши на вокзал столиці УРСР, Шевчуки одразу влаштувалися на будівельно-ремонтні роботи Сталінградської залізниці та вирушили до станції Біла Калитва Ростовської обл. (Росія), де залишалися до моменту арешту 17 листопада 1949 р.¹⁵⁵

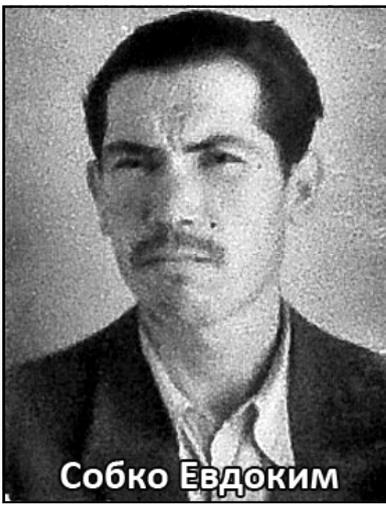
---

¹⁵² ГДА СБ України, м. Рівне, ф. 6, спр. 8886, т. 2, арк. 339–340.

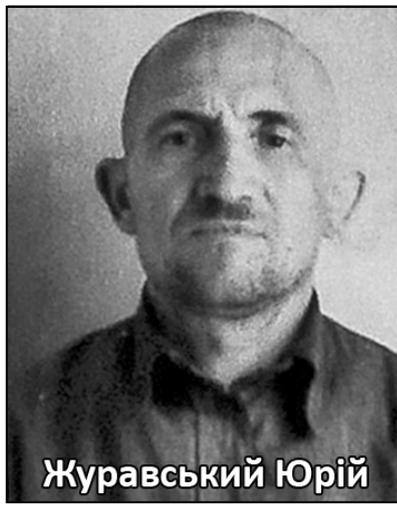
¹⁵³ ГДА СБ України, ф. 13, спр. 372, т. 32, арк. 57.

¹⁵⁴ Там само, т. 2, арк. 40.

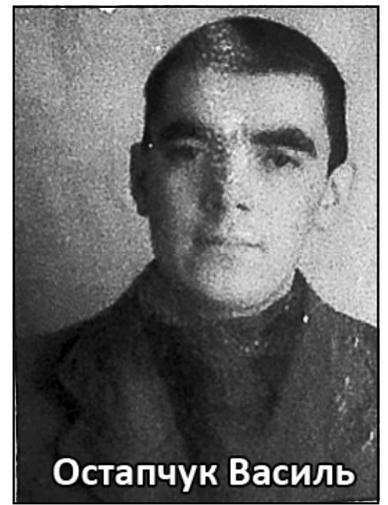
¹⁵⁵ Там само, т. 5, арк. 33–34.

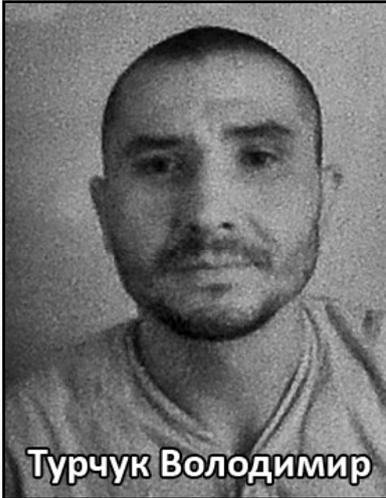
Собко Евдоким

Журавський Юрій

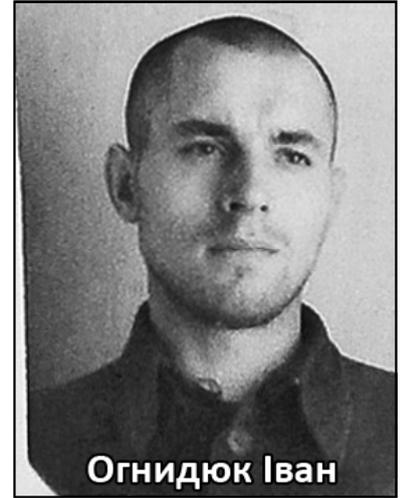
Остапчук Василь

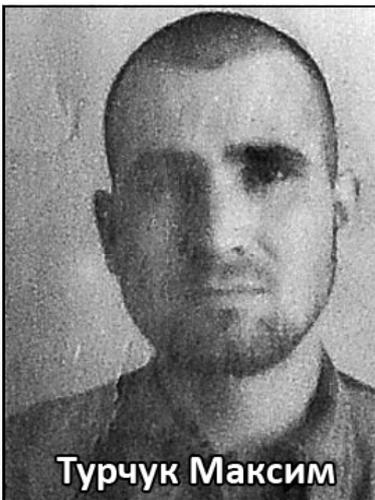
Турчук Володимир

Ясинська Зінаїда

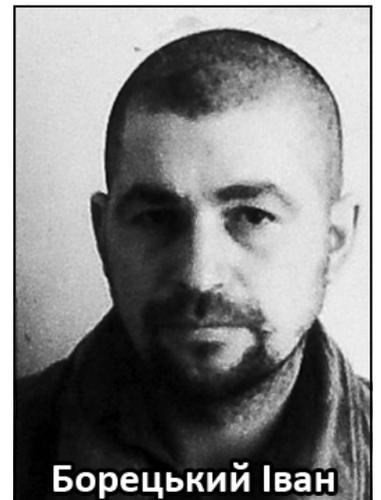
Огнідюк Іван

Турчук Максим

Дехтярчук Гнат

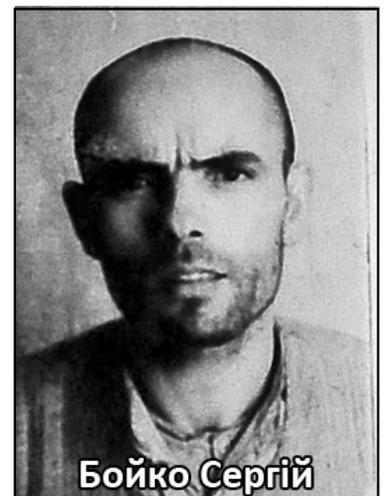
Борецький Іван

Шевчук Федора

Романюк Юлія

Бойко Сергій

З вересня 1949 р. «Блакитний», «Чалий», «Чайка» та «Синичка» зустрілися в будинку родичів останньої – Михальчуків. Чоловіки попередили дівчат, що планують перебратися за кордон та рекомендували перейти на нелегальне становище. Утім того ж дня о 17.00 усіх їх затримали у саду поблизу хати¹⁵⁶. При цьому «Чалий» почав відстрілюватися (мав при собі «наган» 1936 р. випуску) та був поранений у голову¹⁵⁷.

Через три дні на дорозі до м. Дубне, за 20 км від Рівного члени опергрупи відділу 2-Н УМДБ Рівненської обл. на чолі зі старшим лейтенантом Гненюком заарештували «Чалого». При обшуку, окрім особистих документів, у нього вилучили пістолет «парабелум» 1936 р. випуску, дві споряджених обойми до нього, гранату Ф-1 без запалу, а також портрет Андрія Мельника з написом «Вождь українських націоналістів»¹⁵⁸.

Слідство над учасниками мельниківського підпілля Рівненщини тривало півроку. З червня 1950 р. Особлива нарада МДБ СРСР засудила Олександра Пісоцького, Іполита Шкурського, Петра Мельника та Іван Іщука до 25 років виправно-трудових таборів, Василя Остапчука, Зінаїду Ясінську, Юлію Романюк, Юрія Журавського, Євдокима Собка, Гната Дехтярчука, Івана Онигдюка, Максима Турчука, Сергія Бойка, Івана й Феодору Шевчуків – до 10, а Івана Борецького з Миколою Усом – до 5 років. Більшість колишніх мельниківців Рівненщини, засуджених до 5–10 років таборів, відбували покарання в поселенні Явас Зубово-Полянського р-ну Мордовської АРСР, а також у Караґандинській обл. («Карлаг»). Усіх їх упродовж липня–серпня 1956 р. достроково звільнили, а на початку 1990-х рр. – реабілітували¹⁵⁹.

По-іншому склалася доля Юстина Омельчука. 26 листопада 1949 р. його засудили до 25 років ВТТ. Покарання відбував у таборі № 4 у Джезказгані (Казахстан)¹⁶⁰. 9 лютого 1956 р. його

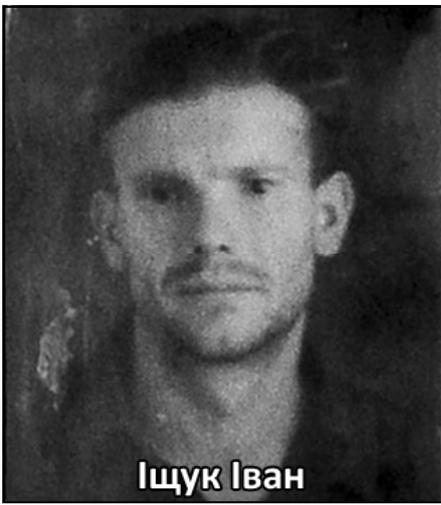
¹⁵⁶ ГДА СБ України, ф. 13, спр. 372, т. 1, арк. 40.

¹⁵⁷ Там само, т. 2, арк. 8.

¹⁵⁸ Там само, т. 3, арк. 10–12.

¹⁵⁹ Там само, т. 8, арк. 152–248.

¹⁶⁰ *Руцький М.* Вони виборювали волю України: історична повість. – 2-ге вид., доп. та перероб. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2009. – С. 512.

Іщук Іван

Омельчук Юстим

Пісоцька Ніна

Мельник Петро

Пісоцький Олександр

звільнили зі зняттям судимості¹⁶¹. Після цього Юстин оселився в Рівному, де працював учителем та займався публіцистикою¹⁶². Помер «Журба» в 1964 р. Його реабілітацію 30 червня 1993 р. підтвердила прокуратура Рівненської обл.¹⁶³ Син колишнього підпільника – Роман Юстинович, 1943 р. н., досяг значних успіхів у політичній діяльності. До жовтня 1992 р. працював першим заступником голови Рівненської облдержадміністрації. У квітні 1994 р. був обраний народним депутатом України 2-го скликання. До 2000 р. Роман Омельчук працював першим заступником голови Української соціал-демократичної партії¹⁶⁴.

¹⁶¹ ГДА СБ України, ф. 6, спр. 13446, арк. 365.

¹⁶² *Омельчук Ю.* Я не можу мовчати // Червоний прапор (Рівне). – 1959. – 4 березня; *Його ж.* Недолюдки. – Л.: Книж.-журн. вид-во, 1963. – 152 с.

¹⁶³ ГДА СБ України, ф. 6, спр. 13446, арк. 365.

¹⁶⁴ *Омельчук Роман Юстинович* [Електронний ресурс]: Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Омельчук_Роман_Юстинович

Петро Мельник, відбуваючи покарання у м. Джебказгані, а згодом в Омській в'язниці, вийшов на волю лише 18 грудня 1964 р.; Іван Іщук – 8 лютого 1963 р.; Олександр Пісоцький – 3 вересня 1964 р. Останній після звільнення оселився у с. Тараканів Дубенського р-ну. Рішенням прокуратури Рівненської обл. від 10 червня 1994 р. йому було відмовлено в реабілітації¹⁶⁵.

Таким чином, проаналізувавши діяльність підпілля ОУН(м) на Рівненщині в післявоєнний період, можна стверджувати, що воно організаційно не взаємодіяло з бандерівцями, а створювалося як цілком самостійна нелегальна структура. Наголос робився на залученні досвідчених, ідейно підготовлених членів, які б, легально мешкаючи, утримували конспіративні квартири та збирали розвіддані. Зв'язок із керівництвом за кордоном повинен був здійснюватися через емісарів. Незважаючи на певні успіхи, яких удалося досягти мельниківцям Рівненщини, їхня діяльність на теренах області губиться в набагато потужнішій антирадянській боротьбі бандерівського підпілля.

Антонюк Я. Последние мельниковцы Ровенщины (1945–1949 гг.)

В статье исследуется деятельность последних на территории Ровенской области участников подполья ОУН(м). Доказано, что они пытались создать собственную организационную сеть, поддерживали связь с ячейками в других областях и высшим руководством за рубежом.

Ключевые слова: ПУН, ОУН(м), подполье, организационная сеть.

Antoniuk Ya. The Last Mel'nykivtsi of Rivne Region (1945–1949)

The article examines activity of the last participants of OUN(m) underground on the territory of Rivne region. It is proved that they tried to create their own organization networks, supported connection with the centers in other regions and the highest leaders abroad.

Key words: PUN, OUN(m), underground, organization network.

---

¹⁶⁵ ГДА СБ України, ф. 6, спр. 1334, т. 8, арк. 249–263.